

1931

1931. január 11.

Megjelent *A Mi Irodalmunk*, az újvidéki *Reggeli Újság* irodalmi mellékletének első száma. Az impresszum azonban már a II. évfolyam első számaként jelezte a Szenteleky Kornél szerkesztette lapot, lévén, hogy a szerkesztőség az I. évfolyam 1. számának az 1930. év végén megjelent *Karácsony* című mellékletet tekintette. 1930–1931-ben a szerkesztésért és a kiadásért Tomán Sándor, 1931. december 6-ától a szerkesztésért Tomán Sándor, a kiadásért Blazsek Ferenc felelt. Az elkövetkező két és fél év során a mellékletben verssel Bencz Boldizsár, Berényi János, Borsodi Ferenc, Csuka Zoltán, Dudás Kálmán és Stadler Aurél, novellával pedig Börcsök Erzsébet, Cziráky Imre, Herceg János, Kristály István és Szirmai Károly jelentkezett a leggyakrabban. Fekete Lajos ekkor már Magyarországról küldte a verseit a lapnak.

1931. január 14.

„[...] Milyen nagyszerű, életés írás! Milyen igaz, milyen megrázó! Azt hiszem, meg fogja rázni a mindenmindegyben horkoló lelkeket. Talán mégis megindul az élet, az öntudatos magyar élet ezeken a tespedt, aszott rónákon. [...] Egy kérésem lenne még hozzád. Nem lennél szíves kritikát írni Darvas Gábor *Mindent megfontoltam* című regényéről, amely a *Reggeli Újság*ban jelent meg folytatásokban s most könyvalakban hagyja el a sajtót? A regénynek fő érdekessége hogy a déli frontról, az albániai visszavonulásról szól, amiről eddig még egy magyar írás sem emlékezett meg, pedig borzalmakban nem marad el a szibériai tragédiák mögött. A regénynek persze sok fogyatékosága van, nem utolsó Darvas jóakarátú, de agyon hangsúlyozott pacifizmusa, de figyelembe kell vened, hogy ez a becsei mechanikus azelőtt sohasem írt s így nem csoda, hogy a nagy élményt nem tudta ökonomikusabban, egyszerűbben és megrázóbban elmondani. A regény a napokban jelenik meg...” (Kristály Istvánnak, Padé)

Szenteleky 1943, 190.

1931. január 15.

„Kedves Cziráky uram, most kaptam a budapesti rádió felhívását, hogy állítsam össze egy 1 és fél – 2 óráig tartó vajdasági estnek a műsorát. Versek, nóták, egyfelvonásosok szerepelnének ezen az esten, de lehetőleg mindenhol legyen meg a régen óhajtott couleur locale, a bácskai zamat, a vajdasági levegő. Két dologra kérném ezzel kapcsolatosan. Először szeretném, ha ezen az estén Mihály bácsi is szerepelne, mégpedig dramatizálva. Hallom, hogy már Becsén vagy Földváron előadtak egy Mihály bácsi jelenetet óriási sikerrel. Azt hiszem, Pesten is elő lehetne adatni, a Nemzeti színészei játszanák a darabot. Ha ez bármily okból nem felelne meg, legjobban szeretném, ha Ön utazna fel Pestre és személyesen olvasna fel egy-két Mihály bácsi levelet. Legjobban persze mégis azt szeretném, ha valami vidám egyfelvonásos születne Mihály bácsiról, esetleg nótákkal színezve. Ebben az esetben a honorárium az 1000 dinárt is túlhaladja. Másik kérésem az lenne, hogy lenne olyan jó és szerzene be egy-két jól lekottázott Szulik vagy Szász nótát, amit a cigányok felhasználhatnak s amelyeket valami színész nő énekelne a mikrofonba.” (Cziráky Imrének, Óbecse)

Szenteleky 1943, 191.

1931. január 26.

„A fiatalok közül van néhány ígéret. Az egyiket, Bencz Boldizsárt Te is ismered, őt nem kell bemutatnom. Adorján András zentai fiú, aki Zágrábban jogászokdik. Könnyed verselő, de élményeit mélyíti ki. Bízom benne, hogy szélessége, felületessége idővel lehull róla s hogy fog még értékesebb, mélyebb tűzű dolgokat is küldeni. Darvas Gábor már nem fiatal ember, negyven év körüli szerény becsei mechanikus, aki a háborúban szerb fogságba esett, onnan az albán visszavonulási borzalmakon keresztül Olaszországba, majd Franciaországba került. Feltűnő folyamatossággal, ügyességgel, de felesleges és fonák pacifista tendenciával írta meg

a regényt, a *Mindent megfontoltam és mindent meggondoltamot...*” (Fekete Lajosnak, Kispest)

Szenteleky 1943, 194.

1931. január 29.

„Nagyon kedves Fetter uram, sokszor köszönöm a *M. I.*-nak küldött nagyszerű írását. Jól esik látnom, hogy Ön ilyen egészségesen és életesen értelmezi az irodalmat és olyan témához nyúl, ami a mi sajátosan kisebbségi problémáink közé tartozik. Irodalmunknak csakis úgy lehet holnapja és létjogosultsága, ha szoros kapcsolatot keresünk népünkkel, a kisebbségi lélekkel, sajátos, csüggedős és reménykedős életünkkel. Nagyon örülök, hogy megtalálta ezt a helyes és egyedüli utat és kérem továbbra is, haladjon ezen a csapáson és keresse fel többször a *M. I.*-at. Kézírata jövő számban fog jönni az Ön által választott névvel.” (Cziráky Fetter Imrének, Óbecse)

Szenteleky 1943, 195.

1931. február 6.

„Most olvastam végig a *Zátonyt*, s nem tagadom, iszonyú hatással volt rám. Mert azok a borzalmak és szomorúságok mégis csak igazak, ha nem is olyan zsúfoltan, de külön-külön megtörténtek és megtörténnek mindenütt, ahol a magyarok kisebbségi sorsba kerültek. Gyönyörű, nagyszerű, szívet-lelket markoló carmen lugubre ez a könyv, amely persze nem lehet kisebbségi program, nem lehet boldog bizakodás, hogy a magyar minden kegyetlenség és agyontiprás ellenére élni fog, ha élni akar. De azért nem árt elolvasni ezt a könyvet, hogy a rettenetes emberi és történelmi gazságot, a huszadik század legnagyobb igazságtalanságát tisztán magunk előtt lássuk, hogy azt soha, semmilyen mértékben el ne feledjük. Megdöbbenve ismertem meg a regény igazi íróját: Szántó Gyurkát. A regény vak hőse, Bárd Oszkárvaló barátsága, stílusának nagyszerű megelevenítő ereje nyíltan elárulja vak barátunkat. Csak meg ne szenvedjen érte.” (Fekete Lajosnak, Kispest)

Szenteleky 1943, 198–199.

1931. február 28.

„Rosszul esett, hogy a cenzúra ügyében olyan türelmetlenül támadtál rám. [...] Adorján András verseinek kitépése enyhén szólva: örültség. [...] Ne érts félre, jól tudom, milyen időköt élünk, azt is tudom, mi a cenzor feladata. De a diktatúrában is van némi logika, valami rendszer, s nekünk ehhez és nem rémképekhez megfélemlítő cenzorokhoz kell alkalmazkodnunk. A *Napló* gerinctelenségét és feltétel nélküli megalkuvását mindenki elítéli. Ha mi is ezt a megalkuvó politikát követjük, akkor nemcsak erkölcsileg, de üzletileg is súlyos hibát követünk el. [...] Ha elgondolom, mennyi levelet írtam ebben az ügyben, hányszor küldtem vissza kéziratokat és kértem jobbakat, nívósabbakat, mennyi szeretettel, lelkesedéssel, gonddal, sőt pedantériával állítottam össze az anyagot, szoruló szívvel kell erre a megcsontított, izléstelen, pongyola almanachra tekinteni, amelynek kiállítása silányabb bármily bazar árjegyzékénél. A jövőben – ha ugyan erre ismét sor kerülne – óvatosabb leszek és feltételeimhez csökönyösen fogok ragaszkodni. [...] Nagyon kérek, intézd el a következő kéréseimet. [...] 5. Kérem a fényképeket is, amiket a klisírozáshoz küldtem. Különösen Fekete dedikált lapját kérem vissza. Galambos Margitnak a képét küldjétek neki Becsére.” (Csuka Zoltánnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 200–201.

1931. március 6.

„Nagyon köszönöm tanácsaidat és megjegyzéseidet a *M. I.*-ra vonatkozólag. Sokra már magam is gondoltam, de a kivitel nehézsége sokszor elkedvetlenített a kísérletezéstől. Érdeklődésem homlokterében most a minden vezetés nélkül álló magyar egyetemi ifjúság áll. A nemzetiségi alapon való szervezkedést nem engedélyezik, más egyesületekbe pedig nem akarnak belépni. Sokat levelezek ezekkel a zágábi fiatalokkal és némi optimizmussal kell megállapítanom, hogy minden nyomoruk és szervezetlenségük ellenére

lankadatlanul él szívükben a magyarságuk, a tiszta, mélységes szeretet a mostoha magyar nyelv és magyar kultúra iránt. A *M. I.*-ban okvetlenül teret kapnak ezek az árva fiatalok, legközelebb cikkben is foglalkozunk problémáikkal. Szerintem ez a legfontosabb problémánk, melynek megoldása egyedül tőlünk függ. A *Reggeli Újságnál* úgy látszik pénzügyi zavarok vannak, azonkívül sok hozzánemértéssel vezetik a kiadóhivatalt.” (Fekete Lajosnak, Kispest)

Szenteleky 1943, 202–203.

1931. március 7.

Petar Živković miniszterelnök Belgrádban fogadta Szántó Gábort. Sajtóértesülések szerint a miniszterelnök maximális megértést tanúsított a magyarság panaszai iránt.

Mészáros 1989, 61.

A Živković-kormány többé nem a Magyar Pártban látta az együttműködésre alkalmas csoportot, hanem a radikális magyarokban. Szántó Gábor személye erre tökéletesen alkalmasnak bizonyult. Szántó baráti kapcsolatokat ápolt a Radikális Párt több vezetőjével, és már évek óta egyike volt a radikális magyarok prominens személyiségeinek.

Hornyák Árpád 2009, 24.

Szántó Gábor rövid életrajzát Hornyák Árpád találta meg a jugoszláv parlamenti almanachban. „E rövid hivatalos életrajz szerint 1882-ben született Budapesten, majd hathónapos korában szülei a bánáti Szerbittebébe költözött, ahol édesapja járási orvos volt. Szerb környezetben nevelkedett, az általános iskolát is ott végezte, Nagybecskereken járta ki a gimnáziumot, végül Budapesten szerzett általános orvosi diplomát. Ezt követően Berlinben és Hamburgban képezte magát, majd visszatérte után Pancsován nyitotta meg orvosi rendelőjét. 1914-ben költözött Szabadkára, ahol széles körű ismeretségre és elismertségre tett szert, mint orvosként, mint

közéleti emberként, nemcsak a magyarok, hanem a szerbek és a bunyevácok között is. Tíz éve tagja a Katolikus Egyházközség igazgatóbizottságának, és 1928-tól, megalakulásától védnöke a Katolikus Ifjúsági Egyletnek. A legnagyobb magyar kulturális egyesület, a Népkör elnöke volt, továbbá elnöke és alapítója több sportegyesületnek, többek között a szabadka–pálicsi teniszklubnak és bokszklubnak is. Szántó Gábor a Területi Munkásbiztosító Pénztár főorvosaként praktizált, s kezdetől aktív szerepet vállalt a Dunai bánág északi részének társadalmi életében. A pártélet idején a magyar radikális klub elnöke volt. [...] Egy fontos momentumot azonban az életrajz nem említ. Nevezetesen azt, hogy Szántó zsidó származású volt (eredeti neve állítólag Schlesinger), ami egyik igen gyakori eleme volt a 30-as években folytatott politikai aktivitása kapcsán személyét ért támadásoknak, s jugoszláv források szerint is ez magyarázza, hogy a délvidéki magyarok tömegei vonakodtak elfogadni Szántót első számú képviselőnek.”

Hornyák 2009, 24.

A Jugoszláv Egységmozgalom szabadkai szervezői, élükön Fedor Nikić egyetemi tanárral, szívesen vették a rendszerhű magyarok csatlakozását. Nikić gyakran vett részt a Szántó által szervezett magyar manifesztációs rendezvényeken. Szántó hivatalos politikai szerepléséhez nélkülözhetetlen volt, hogy politikai testületi tagságot szerezzen, amit 1931. március elején a szabadkai városi képviselő-testületi taggá történt megválasztásával sikerült is elérnie.

Hornyák 2009, 25., 26.

1931. március 12.

„Irány és koncepció dolgában azt hiszem teljesen megegyezünk. S örömmel látom, hogy a *M. I.* körül kristályosodik ki az új élet, az új irodalom. Különösen az ifjúság lelkesedése biztató, nagyon sok kéziratot kapok a húszévesektől, hibás magyar helyesírással, de hibátlan magyar

érzéssel megírt kéziratokat, amelyek már a holnapba mutatnak. Sohasem voltam antiszemita, de jólesik észrevennem a tehetséget, a nyersebb, szögletesebb, de magyarabb tehetséget azoknál, akik nem tartoznak az Azrák törzséhez. Mi, akik jelenleg a *M. I.*-t csináljuk: Te, Szirmai, Cziráky, a két Csuka, Farkas Geiza, Herceg János, Adorján, Bógner – nem vagyunk zsidók. És mégis nivót tartunk és miénk a holnap. Borcsával csúnyán összetűztem. Ugyanis beárult Fenyvesnél, hogy azt mondtam a *Naplóról*, miszerint az irodalomtól mentes és a jugoszláviai magyarságtól távolálló, idegen lap. Fenyves kérdésére vállaltam és bizonyítottam állításomat. Fenyves erre szenvedélyektől tajtékzó, goromba hangú levéllel válaszolt, amelynek egy állítása sem volt igaz. Mikor erre rámutattam, bocsánatot kért és azzal védekezett, hogy elragadta az indulat, amikor magyarságát mertem kétségbe vonni! Feleslegesnek tartottam a további vitatkozást. Csinálja ő csak tovább a boltját, én megyek azok az úton, amelyre az élet a szükségesség és Kisfaludy őseim vére parancsolt. De a magyarság nevében ne merjen beszélni és hagyja el élettelen és magyartalan irodalompolitikáját. És tartsa meg magának Borcsát meg a többi ciceszbejszert.” (Kristály Istvánnak, Padé)

Szenteleky 1943, 204–205.

1931. március 19.

„Nem is hiszed milyen jól esett látnom a Népkör rőneszanszát s régi kedved, hited s cselekedni akarásod visszatérését. Bizom benne, hogy új hajnal köszönt ránk, talán kevesebb pátosszal, de szívósabb hittel, fénnel és életkedvvel.” (Dr. Draskóczy Edének, Óbecse)

Szenteleky 1943, 205.

1931. március 25.

A *Tiszavidék* 1931. március 29-i számának *A zsidóság a volt állameszméért* című tudósítása szerint: „A volt vajdasági zsidóság március 25-

én, szerdán impozáns keretek közt tett hitvallást a jugoszláv állameszme mellett Szuboticán. Dr. Alkalay főrabbi imát mondott, majd Klein Adolf rámutatott arra, hogy Jugoszlávia az egyetlen ország, ahol ismeretlen fogalom a felekezeti gyűlölködés.”

1931. március 31.

Jugoszláviában közzétették a népszámlálási adatokat. A Vajdaságnak 1 628 000 lakosa volt, ebből 528 000 (33%) szerb, 413 000 (26%) magyar, 343 000 (21%) német, 120 000 (7%) horvát, 78 000 (5%) román, 67 000 (4%) cseh, illetve szlovák, 21 000 (1%) zsidó és 58 000 (3%) egyéb nemzetiség.

Mészáros 1989, 11.

A népszámlálás adatai szerint Jugoszláviában összesen 21 316 magyar élt, akinek csak magyar állampolgársága volt.

Mészáros 1989, 35.

Az 1931-es népszámlálási adatok szerint Vajdaságban 127 042 volt az ipari munkások száma, a foglalkoztatottak 15,3%-a, míg az országos átlag 9,9% volt.

Mészáros 1989, 18.

A Lugoson megjelenő *Magyar Kisebbség* által közzétett adatok szerint 1929-ben a Jugoszláviához csatolt Bácska, Bánát és Baranya területén 443 006 magyar élt. Észak-Szerbiában további 2056, Dél-Szerbiában (Macedóniában) 109, Montenegróban 13, Bosznia-Hercegovinában 2863, Dalmáciában 73, Horvátországban (Szlavóniában) 68 753, a Muraközben 1800, Szlovéniában 462 és a Muravidéken 14 435.

Magyar Kisebbség, 1929. 14–16., 580–583.

A Pécsen megjelenő *Statistikai Tudósító* a nagyobb városok adatait is közölte:

	Összlakosság 1930	Magyarok 1921
Szabadka	100 015	26 749
Újvidék	65 000	13 065
Zombor	32 256	5 275
Zenta	30 747	26 529
Versec	29 293	2 443
Nagybecskerek	32 743	7 508
Nagykikinda	28 113	4 122
Magyarkanizsa	19 589	17 127
Fehértemplom	10 194	37

Statistikai Tudósító, 1934. május 25. 115. sz. 1–2.

Jugoszlávia nemzeti-nemzetiségi (anyanyelvi) megoszlása az 1931. évi népszámlálás adatai szerint:

Anyanyelv	Szám	%
Szerb	6 646 529	47,7
Horvát	3 239 262	23,3
Szlovén	1 221 996	8,8
Albán	759 282	5,6
Német	495 509	3,6
Macedón	478 640	3,4
Magyar	465 800	3,3
Török-tatár	165 062	1,1
Román	134 514	1,0
Zsidó	44 996	0,3
Bolgár	6 173	0,0
Egyéb	276 275	2,0

Kisebbségvédelem, 1941. 3–4. sz. 40.

A lakosság túlnyomó többsége – mintegy háromnegyede – a mezőgazdaságból élt. A Vajdaságban 223 876 gazdaság 1 577 235 hektárnyi területet birtokolt. 2 hektárig terjedő birtokkal 75 082 (33,5%), 2–5 hektár közötti birtokkal 61 112 (20,4%), 5–10 hektár közötti birtokkal 45 428 (20,3%), 10–20 hektár közötti birtokkal 28 174 (12,5%), 20–50 hektár közötti birtokkal 12 002 (5,4%), 50–100 hektár közötti birtokkal 1577 (0,7%), 100–200 hektár közötti birtokkal 305

(0,1%) és 200–500 hektár közötti birtokkal 305 (0,1%) gazdálkodó rendelkezett.

Mészáros 1989, 12.

1931. március

Szántó Gábor kihallgatáson jelent meg Zsivkovics miniszterelnöknél, főként Nikics Fedor szabadkai jogakadémiai tanár ajánlására, aki, bár egyáltalán nem ismerte a vajdasági viszonyokat, a diktatúra vajdasági exponense és tanácsadója lett. A kihallgatás után Szántó Gábor nyilatkozott a *Napló* munkatársának, mert más magyar lap nem volt hajlandó közzétenni a nyilatkozatát, a *Reggeli Újság* hosszú éveken át nem írta le Szántó nevét. (A teljes szöveget közli a könyvében Csuka János is.)

Csuka 1995, 386–387.

A Magyar Párt volt vezetői megjelentek Mátics dunai bánánál, aki felváltotta Dunyics bánt, miután arról kiderült, hogy szerbiai létére egyáltalán nem tud eligazodni a vajdasági ügyekben. Dr. Strelitzky Dénes kijelentette, hogy a magyarságtól távol áll minden irredentizmus, és hajlandó az országépítő munkában részt venni, ha biztosítják a számára mindazokat a jogokat, amelyek szükségesek, hogy kulturális és gazdasági érdekeit megvédhesse. Ennél többet azonban nem voltak hajlandóak tenni a volt magyar párti vezetők, akik elhagyták Újvidéket, anélkül, hogy a bánal bármiféle egyezséget kötöttek volna, holott a kívánság az volt, hogy valamilyen formában támogassák a diktatúrát. A *Napló* erről a kihallgatásról írva megállapította, hogy senkinek sincs joga, hogy a magyar kisebbség nevében beszéljen és akár a sajtóban, akár a nemzeti fórumok előtt, mint a magyarság képviselője lépjen fel. Ez volt a tulajdonképpeni előkészítője annak, hogy a jugoszláviai magyarságnak dr. Szántó Gábor legyen a képviselője.

Csuka 1995, 388.

1931. április 17.

A dunai bán, Svetomir Matić fogadta az egykori Országos Magyar Párt vezetőit, Sánta Györgyöt, Várady Imrét, Nagy Ödönt, Strelitzky Dénest és Vilt Vilmost. Meghallgatásuk után ígéretet tett a magyar kisebbség panaszainak orvoslására.

Mészáros 1989, 61.

1931. április 21.

„Draskóczy megkért a becsei Népkör nevében, hogy a *Mi Irodalmunk* is szerepeljen egy estével. Én nagy örömmel vállaltam ennek az estnek megrendezését és elsősorban Téged kérlek, hogy ezen szerepet vállalj egy szép novelláddal. Légy szíves mielőbb válaszolni, vállalhatod-e a szereplést (valamelyik szombat este lenne), és mit szeretnél ott felolvasni, mert Draskóczynak a műsort be kell mutatnia a hatóságoknak. Ed-dig Borsodi, Csuka és az én szereplésem biztos, Szirmaitól még nem kaptam választ. Nagyon, nagyon szeretném, ha eljöhethél Becsére, legalább megtárgyalhatnánk néhány időszerű tervet és problémát, no meg Nélküled a *M. I.* reprezentív gárdája nagyon is hiányos lenne. [...] Laták István akart veled polemizálni multkori cikked miatt, de olyan ízléstelen, gunyoros hangon, és olyan kevés érvel, hogy nem közölhettem vitatkozó írását. Szirmai Károly valódi nevén dr. Skalin Károly, a verbászi cukorgyár tisztviselője, a Napkelet volt munkatársa. Személyesen nem ismerem. Nógrády Dezső nem más, mint Csuka János, aki nagy titokban dolgozik nekünk, nehogy a *Napló* megfossa éhbéres kis állásától. Kérlek, Te se áruld el kiletét. A *Naplót* nem olvasom, Fenyves a multkori affér után beszün-tette a tiszteletpéldány küldését, így nem tudom, milyen gyalázatoságok történnek hasábjain. De a *Naplót* olvasó ismerőseim fel fognak figyelni azokra az írásokra, amelyek a *M. I.*-t érintenék.” (Kristály Istvánnak, Padé)

Szenteleky 1943, 206–207.

1931. április 28.

„Franciaországba készültem menni, a Provence-ba, de megint nem kaptam engedélyt a külföldre való utazásra, ezért Szerbiába mentem egy kis társasággal. Érdekes, fájdalmas élményeket gyűjtöttem ott össze, minden piszkos, poloskás falakon és civilizálatlanságon túl hallatlanul sok energiát, vad vitalitást láttam, ami határozottan elszomorított, mikor a mi fáradt, tunya és kulturált magyarságunkra gondoltam. Nagyon sok öserő van azokban a piszkos, vad lelkekben! Sajnos, ezt sokan nem látják meg, lehet, hogy ez senkit komolyan nem is érdekel, aki arra járt, az csak a poloskákról, tetvekről és lehetetlenül piszkos árnyékszékekről beszél, pedig ezeken túl van az igazi borzalom. Mégsem sajnálom, hogy elmentem, most tisztábban látom a dolgokat, az alulról jövő törekvéseket, vadságokat és terveket. De bizonyos vagyok benne, hogyha Cassandra-jóslatokba bocsátkoznék, senki sem figyelne rám, legkevésbé azok, akiknek kötelességük lenne népünk holnapjával törődni. Belgrádban felkerestem Petrovity Velykót és hosszú órákon át vitatkoztam vele a magyar problémáról, a kisebbségi jogokról, a politikai ellentétekről. Sajnos semmiféle közeledés nem támadt közöttünk, noha mindegyikünkben meg volt a jószándék egy lépéssel közelebb lépni, de nem tudtuk feladni eredeti és életet jelentő álláspontunkat: a nemzeti eszmét és igazságot. [...] Ezek a józan bizonyosságok kissé kellemetlenül hatottak, de most legalább eléje vágtam a fájdalmasabb és megrázóbb csalódásoknak. A holnap-terveim is átformálódtak, ez a józan, tiszta tekintet reális utakat keres. [...] Mi megyünk a magunk útján egyedül, segítség, biztatás, bátorítás nélkül. Talán mégis eljutunk valahová. Most azonban a *Mi Irodalmunk* estéje lesz a becsei Népkörben. Borsodi, Csuka, Farkas Geiza, Kristály, Szirmai és csekélységem fogunk szerepelni. Azt hiszem, ez az este nem lesz éppen szürke dátum a jugoszláviai magyar irodalom életében” (Fekete Lajosnak, Kispest)

Szenteleky 1943, 207–209.

1931. április 29.

„Nagyon kérek, küldj meghívót dr. Koráni Elemér újvidéki–rókusi plébánosnak is (Címe: N. Sad, Futoški put 57.), aki a *M. I.* tulajdonképpeni megteremtője volt. Még azt sem tartom lehetetlennek, hogy átjön erre az estre.” (Dr. Draskóczy Edének, Óbecse)

Szenteleky 1943, 209.

1931. május 1.

Prokopy Imre újabb petíciót nyújtott be a Népszövetséghez iskolaügyben.

Csuka 1995, 402.

1931. május 8.

Prokopy Imre egy másik, a Népszövetséghez benyújtott petíciójában felpanaszolta, hogy a belgrádi kormány az oktatásügyben különbséget tesz a német és a magyar kisebbség között.

Csuka 1995, 402.

„Ha az ügyészségnek újabb kifogása nem lesz, úgy vasárnap ismét megjelenünk, a krónika helyett a két becsei konferansz fogja bevezetni a mellékletet. Gondolhatod, mennyire bosszant ez az elkobzás, hiszen én minden írást államvédelmi szempontból is megvizsgálók és a kifogásolt krónikában semmi olyasmi nem volt, ami felkarcolta volna az állami hatóságok jogos érzékenységét. Valószínűleg helyes a Te információd, de akkor el kell készülnie a gyakori elkobzásokra.” (Dr. Szirmai Károlynak, Újverbász)

Szenteleky 1943, 210.

1931. május 9.

„Szinte vártam ezután a szép becsei este után a józan, keserű reggelt. Másnap a *M. I.* nem jelent meg, az ügyészség elkobozta. Egy krónika miatt, amely a vajdasági mecénásokról a vajdasági mecénásoknak szólt. Gondolhatod, hogy nekem az életem a legbecsesebb, s ezért kerülök minden olyan írást, amely felkarcolhatná a hatóságok érzékenységét. Nógrádi (sic!) krónikájában semmi

kivetni valót nem találtam, de az ügyész más véleményen volt. Hallom, ugyanakkor a *Naplót* kétszer kellett kiszedni. S azt is hallom, hogy Szántó Gábor kormánytámogatással magyar lapot akar kiadni. Nem gondolod, hogy ezek között az események között valami összefüggés áll fenn?” (Kristály Istvánnak, Padé)

Szenteleky 1943, 210.

1931. június 3.

Pünkösdhétfőn Becskereken voltam a Magyar Közművelődési Egyesület közgyűlésén. Megint kis bizakodással és tenniakarással lettem gazdagabb. Nagyon szép volt. Különösen Várady hatott mindnyájunkra. Draskóczyékkal mentem és jöttem.” (Dr. Szirmai Károlynak, Újverbász)

Szenteleky 1943, 202.

1931. június 18.

A Népszövetséghez benyújtott panaszában Prokopy Imre a középiskolák helyzetével foglalkozott.

Csuka 1995, 402.

1931. június 19.

Megjelent a nagybirtokokra vonatkozó agrárreform likvidációjáról szóló jugoszláv törvény. A jugoszláv kormányoknak tizenkét és fél esztendőre volt szükségük ahhoz, hogy a szociális igények kielégítésének örve alatt 1919. február 25-i minisztertanácsi határozattal megindított és eufemisztikusan agrárreformnak nevezett deposszedálási eljárást törvényesítsék olyan törvénnyel, melyet a nép és a közvetlen érdekelt birtokosok meghallgatása nélkül a diktatórikus kormány bocsátott ki és amelynek tulajdonképpeni célja az ingatlanbirtoklasi viszonyoknak a nemzeti kisebbségek, főleg azonban a jugoszláviai magyarság kárára és a szerbek meg egyéb délszlávok javára való önkényes megváltoztatása [volt]. [...] A törvény végrehajtását szabályozó 1931. július 18-i 45 584/VI. a. számú Szabályzat 1. §-a: „Az új törvény nagyjából átvette az

eddig agrártörvények és rendeletek elveit [...], s elismeri kevés kivétellel az ideiglenes törvények által teremtett eddigi agrárviszonyokat.”

Prokopy 1933, 3.

Ezen törvény végrehajtása után a föld eladása és vétele mindennemű korlátozás nélkül szabaddá válik, ami végre, 14 esztendő után, az 1919. július 21-i királyi ukázzal elrendelt és azóta érvényben lévő elidegenítési és megterhelési tilalom törlését jelenti.

Prokopy 1933, 57.

A Vajdaságban összesen 495 216 katasztrális holdat vettek el a nagybirtokok földjéből és osztottak szét 74 188 agráralany között. [...] Ha átlagosan 2000 dinárra tesszük az elvett földek katasztrális holdjának megvásárlási árát, az elvett 495 216 katasztrális hold kártalanítási összege 990 432 000 dinár.

Prokopy 1933, 60., 62.

Ha figyelembe vesszük azt, hogy a Vajdaságban a legelőkön kívül összesen 285 592 hektár, vagyis 495 216 katasztrális hold termőföldet sajátítottak ki a nagybirtokok állományából az agrárreform céljaira, mely birtokterületnek körülbelül 90%-a magyar nemzetiségű birtokosok tulajdona volt, akkor megállapítható, hogy a katasztrális holdanként 4000–8000 dináros veszteség mellett a magyar birtokosokat 1 782 777 600 – 3 565 555 200 dinár, a 30–50.000 dináros legmagasabb földárakhoz viszonyított katasztrális holdankénti 28–48 000 dinár veszteség mellett pedig 12 479 443 200–21 393 331 200 dinár effektív károsodás érte.

Prokopy 1933, 68.

A vajdasági nagybirtokosoknak a 435 812 hektárnyi, vagyis 786 910 katasztrális holdnyi megművelt területből összesen 150 220 hektárt, vagyis 260 481 katasztrális holdat hagytak meg, melyből 90%, vagyis 234 433 katasztrális

hold magyar nagybirtokosok tulajdona. Ennek egyharmada 78 144 katasztrális hold, úgy hogy az akkori legalacsonyabb 6000–10 000 dináros földárakat alapul véve a magyar földbirtokosok – ügyvédi költségek, közvetítési díjak és egyéb legális és illegális díjak kifizetésére – hozzávetőleg 468 864 000–781 440 000 dinár további veszteséget szenvedtek.

Prokopy 1933, 69.

1931. június 23.

„Milyen az élet? Hát bizony bácskai, de mégis mintha a béna lomha magyar lelkiismeret kicsit megoldódna a rekkent rónák alatt. Várad bátyánk nagyszerű és vakmerő beszédet tartott Becskereken a Magyar Közművelődési Egyesület megnyitó gyűlésén s ez a beszéd mindnyájunkat megrázott. Feltettük, hogy baja esik Imre bátyánknak, de csodálatosan semmi sem történt. Újvidék is ébredszik, a multkor lent tárgyaltam Koránival és Vilt doktorral a *Mi Irodalmunk*, egy irodalmi almanach és egyéb irodalmi problémák miatt. Már elhivatottságról beszéltek s a legnagyobb áldozatkészséggel akarják megmenteni a magyar irodalom biztos holnapját. Aztán végre azt is észreveszik, hogy alig van már magyar tanító, hogy a magyar analfabéták száma egyre nő s hogy a magyar tanítóképző felállítása az első feltétele az életnek. (A német tanítóképző már szeptemberben megnyílik.) Ugyan minden késő bánat és beismerés, de talán mégsem hiábavaló a magyar lelkiismeret nyugtalankodása. Rokonszenves és biztató jelenség néhány diák tenniakarása, a magyar egyetemi diákegylet megteremtésére irányuló tervek és próbálkozások. Biztos vagyok benne, hogy ennek az egyletnek a megalakítása lehetetlen, ez a kormány semmi esetre sem fogja megengedni, de a harc mégsem lesz eredménytelen, a sok írás, tanácskozás, beszéd és összefogás az együttműködés szükségességét teszi tudatossá.” (Fekete Lajosnak, Kiszpest)

Szenteleky 1943, 213.

1931. június 27.

„Azt hiszem már említettem Neked, hogy a *Reggeli Ujság* 1932. naptárában a komoly irodalom is helyet kap. Egyszerűen, népies hangon meg szeretném magyarázni mi az irodalom, s miért olyan különösen fontos, hogy az itt élő magyar kisebbségnek irodalma legyen. És be szeretném mutatni a mi irodalmunkat. Érdekes, egyszerű, tiszta művészettel megírt írásokat szeretnék ebbe a naptárba összegyűjteni, hogy az egyszerűbb műveltségű magyar paraszt, kisiparos és egyéb kisember érdeklődését és megbecsülését a mi irodalmunk és az íróval szemben felkeltsem. Talán ezzel is szorosabb kapcsolatot teremthetünk irodalmunk és közönségünk között és mindenestre újabb olvasókra teszünk szert, mert a naptárnak négy-öttször annyi olvasója van, mint az újságnak. Ebbe a naptárba kérek tőled egy hosszabb írást, kis regényt, amelynek hangja, témája bonyodalma nem támaszt nagyobb igényeket az olvasóval szemben. Lehetőleg július végéig kérem ezt az írást. Ezenkívül a *Reggeli Ujság* a *M. I.* karácsonyi száma helyett egy irodalmi almanachot fog adni, amelyben minden író egy reprezentatív írását adja. Az almanach kiállítása művészi ízlésű lesz, papírosa, kötése elsőrangú. Minden író arcképe is ott lesz írása előtt rendesen klisírozva s mint mondom: finom papíroson. Nehogy a Vagyunk gyalázatos kiállítására gondolj, mikor erről az almanachról beszélünk! [...] A múltkor Ujvidéken Korell Filippel, a *Deutsches Volksblatt* szerkesztőjével beszélgettem, aki nagy lelkesedéssel olvassa a *M. I.*-kat Roppant tetszettek neki a Te vitázó cikkeid és fájlalta, hogy elhallgattál ezen a területen. A *Volksblatt* egyébként lemásolta a *M. I.*-kat és irodalmi mellékletet is ad persze sokkal, sokkal nívósabbat, mint a *M. I.* Hol vannak ők irodalmi tekintetben tőlünk! Épen ezért Korell nem nagy örömmel vette azt a tervemet, hogy ismerkedjünk egyszer össze mi magyar és német írók – az erdélyi magyarok és szászok mintájára – hogy kisebbségi irodalmi problémáinkat megbeszéljük. Korell szerint

ez a kontárok és a mesterek találkozója lenne. (Kristály Istvánnak, Padé)

Szenteleky 1943, 214–215.

1931. június 28.

A *Tiszavidék* tudósítása szerint Öfelsége Alekszander király hétfőn aláírta a nagybirtok likvidálásáról szóló törvényt.

1931. április–június

Szántó Gábor dr. szabadkai orvos szervezésében és személyes jelenlétében a magyarság körében Vajdaság-szerte demonstrációkat szerveznek a királyi Jugoszlávia mellett. Az óbecsei *Tiszavidék* *A tiszavidéki magyarság hűségnyilatkozata* címen a moholi rendezvényről számolt be (1931. április 5.), majd ezt követően rendszeresen tudósított minden hasonló megmozdulásról: *A felső Duna-bánság magyarságának lojalitási nyilatkozata öfelsége a királyi és Jugoszlávia mellett* (Horgos, Magyarkanizsa, Törökkanizsa) (1931. április 26.); *Topola és Ada magyar lakosságának hűségnyilatkozata* (1931. május 3.); *A magyarág lojalitása* (Bajmok és Bácskertes) (1931. május 10.); *A helybeli magyarság impozáns hódoló gyűlése* (1931. május 17.); *A honszeretet és a királyi hűség jegyében* (Óbecsén) (1931. május 24.); *A jugoszláviai magyarság lojalitása* (Baranyában, Zentán és Bezdánban) (1931. május 31.); *Öfelsége üzenete a Sztáribecsej és a járás magyarságának* (Draskóczy Edének címezve) (1931. május 31.); *A szombori járás magyarságának hűségnyilatkozata* (1931. június 7.); *A noviszádi és a temerini magyarság Vidovdán napján tartja meghódoló nagygyűlését* (1931. június 28.)

1931. június

Prokopy Imre a Népszövetséghez beadott panaszában a magyar egyesületek betiltásáról és vagyonuk elkobzásáról szolt.

Csuka 1995, 402.

1931. július 17.

„Kristály barátunkról nincs sok mondanivalóm. Jó fiú, de könnyen ellendül és szélsőségekkel kacérkodik. Jelenleg egy antiszemita periódusban hintázik s talán azért támadta meg a szövetséget is. Ludendorff módjára egy kalap alá véve azt a zsidósággal. Abban természetesen igaza van, hogy kisebbségi magyar szempontból kell tekintenünk teendőinkre és terveinkre. Sajnos ezt a helyes szempontot az ő írásaiban sem találok meg. Valószínűleg egy új nemzedéknek kell jönni, hogy megteremtse az új életformákat és életideálokat irodalmunkban. Erdélyben Berde Mária nagyszerű példát adott a *Földindulással*. Megrázó, igaz és bizakodással telített magyar, kisebbségi regény, amely az irredentizmus és a gerinctelen asszimilálódás között új utat mutat. Születik-e valaha nálunk ehhez hasonló írás?” (Kiss Vilmosnak [Magister], Szabadka)

Szenteleky 1943, 217.

1931. július 25.

A Jugoszláv Egységmozgalom újvidéki ülésén javaslatot tett a Szántó Gábor vezette Jugoszláviai Magyar Gazdasági Szövetség megalakítására. A szövetség célja lett volna minden helyi, vidéki, járási vagy kerületi gazdasági szervezet egységes szervezetbe tömörítése, lehetőleg a báni székhely, Újvidék központtal. A szövetséget teljesen politikamentesen és kizárólag gazdasági céllal kívánták működtetni, hogy a jugoszláviai magyarságot egy nagy és egységes gazdasági szervezetbe tömörítsék, és ezzel lehetővé tegyék számára az együttes és fokozott gazdasági fejlődést. Az elképzelés szerint a szövetség állandó összeköttetést tartott volna fenn a hatóságokkal és a többi hasonló szervezettel, illetve részt vett volna minden olyan belföldi gazdasági mozgalomban, amely az országos érdekeket vagy a szervezet tagjainak érdekeit érinti.

Hornyák 2009, 27.

1931. július 31.

„Nagyon bánt, hogy a *Napló*nak írtál. Ez a lap erkölcsileg és anyagilag nagyon leromlott, vasárnapi mellékletében semmi, de semmi irodalom nincsen, csak ollózott színes riport. Azonkívül ez a lap az utóbbi időben olyan hallatlan módon árulta el a magyar ügyet, a magyar gondolatot, hogy éppen azok nem veszik a kezükbe, akikre Te gondolsz, akik a Te írásaidat várják és szeretik. A *Naplót* tudtommal nem olvassa: Borsodi, Várady, Marton Andor, Draskóczy, Farkas Geiza. Példányszáma felére esett. Fenyves oly piszkos ügyeket csinált a szabadkai zsidó hitközségben, hogy a vezetőségből kidobták s a jobbérzésű és magyarul érző zsidók megtagadták. Nem tagadom, hogy még mindig a legjobban szerkesztett magyarul írott lap, de ma már semmi köze sincs az irodalomhoz és a magyarsághoz. Ezek után kevés reménnyel szólítottak fel, hogy küldjél valamit a *Mi Irodalmunk* részére. Én úgy érzem, hogy lelkileg még mindig közöttünk vagy, hogy ide tartozol, ezért az almanachba okvetlenül hozni szeretném írásodat és fényképedet.” (Fekete Lajosnak, Kispeszt)

Szenteleky 1943, 219.

1931. augusztus 14.

Magyarország Párizsban 4,8 millió font értékű kölcsönszerződést írt alá, 6,5%-os kamatra. A törlesztési határidő egy év, ami fél évvel meghosszabbítható.

Benda 1983, 917.

1931. augusztus 19.

Lemondott Bethlen István miniszterelnök és kormánya.

Benda 1983, 917.; Vinaver 1971, 460.

1931. augusztus 24.

A kormányzó Károlyi Gyula grófot nevezte ki magyar miniszterelnökké, aki a pénzügyi tárcát is megkapta. A kormány miniszterei: Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter, Walko Lajos

külgügyminiszter, Ivády Béla földművelésügyi, Gömbös Gyula honvédelmi, Zsitvay Tibor igazságügyi, Kenéz Béla kereskedelmi, Ernst Sándor pedig vallás- és közoktatásügyi, valamint népjóléti és munkaügyi miniszter. Tárca nélküli miniszter lett a kisgazdapárti Mayer János.

Benda 1983, 917.

Belgrádban Gömbös Gyula honvédelmi miniszterségét Olaszország felé tett engedményként értelmelték.

Vinaver 1971, 460.

1931. szeptember 2.

Több mint kétesztendei diktatórikus kormányzás után Sándor király új alkotmányt adott az országnak. Ez az oktrojált alkotmány kétkamarás népképviseleti rendszert létesített, a nemzeti kisebbségeket azonban meg sem említette.

Csuka 1995, 388.

Sándor király kihirdette a Jugoszláv királyság új alkotmányát, mely szentesítette az 1929. január 6-a utáni változásokat. Az alaptörvény később oktrojált alkotmányként élt a köztudatban. Ezzel egy időben 1931. november 8-ára kiírták a parlamenti választásokat is.

Mészáros 1989, 77.

1931. szeptember 7.

Károlyi Gyula gróf kormánya a gazdasági világválságra való tekintettel a Népszövetséget a magyarországi pénzügyi helyzet felülvizsgálatára kérte. Az ország külföldi adóssága négy milliárd pengő volt.

Benda 1983, 917.; Vinaver 1971, 461.

1931. szeptember 21.

Megjelent az egyesületekről, pártokról és gyülekezési jogról szóló törvény, amely abból indult ki, hogy tilos bármilyen egyesületet faji vagy vallási alapon létesíteni.

Csuka 1995, 389.

1931. szeptember 26.

„Itthon tervek is vártak. Már régóta szó volt arról, hogy meg kellene alakítani a M. Közművelődési Egyesület írói szakosztályát. Ez a tömörülés több előnyt jelentene a számunkra és megalakítása – a Közművelődési Egyesület kérésén belül – tiszta formalitás. Tegnap Újvidéken voltam, ahol dr. Vilt, Koráni és persze Csuka Zoltán türelmetlenül sürgették régi tervünk valóra váltását. Az újvidéki uraknak okt. 11. felelne meg legjobban s hozzá még azt vetették fel, hogy leghelyesebb lenne ezt a megbeszélést Becsén megtartani, ahová a Bánátiak is könnyen elmennének. Várady, Juhász, Borsodi, Geiza bácsi, Kristály, Szirmai, az újvidéki urak és a becsei írók meghívásáról lenne szó, szóval legfeljebb 10–12 ember összejöveteléről. Kérdés tehát, hol lehetne ezt a megbeszélést megtartani? A Népkörben, esetleg Gerberéknél, vagy Nálátok?” (Dr. Draskóczy Edének, Óbecse)

Szenteleky 1943, 225.

1931. szeptember 30.

Megszűnt a nagybirtokok földjeinek négyévi haszonbérbe adásáról szóló 1922. május 20-i törvény értelmében kirótt haszonbérék fizetése és egyéb kötelezettségek teljesítése, és 1931. október 1-jétől kezdődően az agrárérdekeltek már a törvényben megállapított annuitást fizették.

Prokopy 1933, 55.

1931. szeptember

Szabadkán a gimnázium diákjai sokszorosított formában, Kis József szerkesztésében megjelentette az *Őrtűz* című lapot, melyet a három évvel később, 1934-ben induló *Híd* folyóirat (az 1932-ben megjelent Vajdaság három, valamint az annak örökébe lépő *Tovább* két megjelent számával együtt) a szellemi elődjének tekintett. 1931-ben és 1932-ben összesen hét, 1933-ban további öt, 1934-ben pedig mindössze egy száma látott napvilágot. Az első számban *Az ifjúság ereje* című beköszöntő írást Szenteleky Kornél írta.

1931. október 4.

A *Tiszavidék* arról tudósít, hogy Bácskában és Bánságban gyűjtést rendeznek Jugoszlávia elmaradott vidékeinek megsegítésére: Akció a passzív vidékek lakosságának segélyezésére. A hetilap 1931. november 1-i *Az éhezők segélyezése* című írásában a passzív vidékek lakossága megsegítésére rendezett mozgalom eredményeit foglalta össze.

1931. október 5.

Prokopy Imre a Népszövetséghez eljuttatott petíciójában újból azt bizonyította, hogy a szerbek nem tartják be a kisebbségi szerződéseket, és már az üzleti életben is a magyar nyelv kiküszöbölésére törekednek.

Csuka 1995, 402–403.

1931. október 8.

„Drága Ducikám, ma kaptam levelet Vilttől, amelyben arról értesít, hogy vasárnap Koránival és Csukával kijönnek Becsére. A meghívásról azonban nem tesz említést, mire én sietve meghívtam Váradyt, Geiza bácsit, Kristályt és Szirmait. Borsodinak már régen írtam erről a megbeszélésről, de ő már eleve lemondott. Ha Te vagy Vilt ugyancsak meghívátok a nevezetteket, kevesebb baj, mintha egyikünk sem hívta volna meg őket. Most csak arra kérlek, hogy a becsei Tömörkényeket is invitáld meg vasárnap estére.” (Dr. Draskóczy Edének, Óbecse)

Szenteleky 1943, 227.

1931. október 9.

„*Isola Bella* című regényem végre megjelent az Erdélyi Szépművéses Céh kiadásában. Nagyon ízletes s mondhatom tökéletes a kötése.” (Kiss Vilmosnak [Magister], Szabadka)

Szenteleky 1943, 228.

1931. október 21.

Szabadkán Strelitzky Dénes lakásán megbeszélést tartottak az egykori Országos Magyar Párt

vezető emberei: Deák Leó, Várady Imre, Nagy Ödön, Vilt Vilmos, Palásthy Ödön, Havas Emil, Vámos János, Mohácsi Pál és mások. Megállapodtak abban, hogy a következő parlamenti választásokon nem indítanak önálló jelölteket, hisz az új alkotmány ezt nem teszi lehetővé. Ugyanakkor – a politikai szankcióktól tartva – a bojkottot sem jelentették be. A magyar választókra bízták, hogy kire adják le a voksukat.

Mészáros 1989, 77.

1931. október 25.

„Nagy örömmel olvastam a topolyai est lehetőségét. Hát végre oda is eljuthatunk és beszélhetünk valamit a vajdasági magyar irodalom nevében és érdekében! Én persze nem vehetek részt ezen az esten, de gondolom, hogy Ön, Szirmai, Csuka, esetleg Dudás Kálmán, aki a szomszédban lakik, méltóan reprezentálnák a *M. I.*-t. Borsodira nem számíthatunk, ha a múltkor még Becse is messzi volt neki, a Becskerek és Topolya közötti távolság pedig csakugyan rettenetes távolság, aminek legyőzésére fiatalos hév és nem csüggedő energia szükséges. Csukának és Szirmainak én magam írnék ebben az ügyben. Önt arra kérem, hogy Brandrisz doktor úrnak és esetleg Dudás Kálmánnak is írna, ha az ő meghívását egyáltalán helyesnek tartaná.” (Czirák Imrének, Óbecse)

Szenteleky 1943, 229.

1931. október 27.

„Csakugyan beteg voltam, feküdtem is pár napig és nagyon rosszul éreztem magam. [...] Csak a köhögés érdekel, meg a vér, meg a higany nyújtózkodása az üvegcsőben. Pedig az élet nem jelent sokat a számomra, azt se mondhatnám, hogy ragaszkodnék hozzá, mégis ezek a mentők, amelyek az eltávozásra intenek, idegesítenek, kellemetlenek.” (Dr. Szirmai Károlynak, Újverbász)

Szenteleky 1943, 230.

„A napokban írt Cziráky és jelentette, hogy november 7-én este Topolyán szerb–magyar kultúrest készül, amelyen a *M. I.* is szerepet kapna. Fetter rám bízta a műsor összeállítását. Én Rád, Szirmaira, Czirákyra és esetleg Dudás Kálmánra gondoltam, akik méltóan reprezentálhatnátok a *M. I.*-t. Én sajnos nem mehetek, napokig nyomtam az ágyat és most sem érzem még jól magam.” (Csuka Zoltánnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 231.

1931. november 4.

„A Literária felszólítása nagyon megtisztelő, a Te rámgondolásod pedig szinte megható. [...] Két okból kell ezt a megtisztelő felhívást visszautasítanom. Az egyik ok az, hogy én Komáromi Jánost mint írókat nem sokra becsülöm. Jónéhány dolgát olvastam, de mélyebb tehetséget nem találtam benne. Kellemes csevegő, ostoba virtuskodások kedélyes krónikása, de alakjai népszínmű figurák, vagy édeskés Benczúr-utánpótlások. Magyarságát nem találom eredetinek és különös értékűnek. Szóval bizonyos lelki gátlás akadályoz abban, hogy az ő jubileumának megrendezésében vezető szerepet játsszak. A másik ok a mi vigasztalan helyzetünk. Itt egy író sem tud könyvet kiadni és elhelyezni, mert azt a kis érdeklődést, ami még a magyar könyvek iránt pislákol, kihasználják a külföldi díszkiadások. Ha az olvasóközönség egyre fogyó és tespedő magyarságára és könyvszeretetére Komáromi János érdekében apellálunk, akkor nem marad több lelkesedés és áldozatkészség a mi íróink számára. Pedig mindenképpen fontosabb lenne a mi irodalmunkat felsegíteni és fejlődési lehetőségét megteremteni. Hiszem, hogy Te is kaptál a Magyar Közművelődési Egyesülettől felhívást, amely a Vajdasági Szépművészeti Céhét szeretné megteremteni. Én ezt a gondolatot helyesnek és életrevalónak találom. Először a mi életünket, fejlődésünket kell biztosítani, s csak azután jöhetnek a Komáromi Jánosok díszkiadásai. Talán ez nyersen hangzik így, de ennek igazsága mélyen

a lelkemben él, ezt leplezni és kendőzni sehogyan se tudnám.” (Radó Imrének, Szabadka)

Szenteleky 1943, 232.

1931. november 8.

Jugoszláviában megtartották a parlamenti választásokat, melynek során – lévén, hogy a pártok nem indulhattak – a kormány listája győzött. A választásokon a szavazásra jogosult polgárok 70 %-a vett részt. A zentai választói kerületben Szántó Gábor győzött, a 25 287 szavazat közül 18 353-at (72,5 %) a kormány jelöltjeként ő kapott.

Mészáros 1989, 79.

1931. november 12.

„T.... O....-t nem hívtam meg az almanachba, mert írásai nagyon laposak, banálisak, magyarellenesek és rettenetes magyartalansággal íródnak. [...] Szeretném azonban Polácsit meghívni, akinek Thököly cikke nagyon tetszett. [...] Komáromi János arra kért fel, hogy a jubileumi díszkiadásra alakult »Komáromi János barátai« című alkalmi egyesülés elnöki tisztségét itt Jugoszláviában elvállaljam. Én megírtam, hogy mi nagyon siralmas helyzetben vagyunk s ezért csak egy feltétel alatt vállalom el ezt a tisztséget, ha kiadója, a Génusz a legszerényebb feltételek mellett és a legjobb szeretettel korpoltálja a mi kiadványainkat. Erre a Génusz nagy örömmel vállalkozott, sőt azt ígérte, hogy sokkal jutányosabban fogja könyveinket terjeszteni, mint az Athenaeum az erdélyiekét. Persze ő is saját fedőlapjával, saját kiadásában szeretné a mi könyveinket megjeleníteni. Minthogy a Génusznak a minisztériummal nagyon jó összeköttetései vannak, jobban bízhatunk abban, hogy az állami könyvtáraknál, iskoláknál kiadványainkat elhelyezi. Ezzel kapcsolatban a *Literáriával* is leveleztem. Kende és Radó a legszívélyesebben fogadták tervemet, sőt azt is följánlották, hogy a *Literária* névsorát, esetleg adminisztrációját is felhasználhatjuk a taggyűjtésnél. (Csuka Zoltánnak, Újvidék)

Szenteleky 1943, 233–234.

1931. november 24.

A jugoszláv törvényhozás a budai szerb ortodox püspökséget és egyházmegyét ideiglenesen a Belgrádi Patriarchátus joghatósága alá vonta.

Balogh–Gergely 1993, 208.

1931. december 5.

Életbe lépett a polgári iskolákról szóló törvény, mely elrendeli a kisebbségek nyelvén történő oktatás évről évre történő felszámolását.

Mészáros 1981, 201–202.

1931. december 25.

„Ami a dolog irodalmi részét illeti, teljes egyhangúságra jutottunk. Az írói szekció (a M. Közművelődési Egyesület keretében) megalakult. Vezetőjének engem választottak. A Közművelődési Egyesület erre elhatározta, hogy megalakítja az egyesület Könyvközösségét, amely évente négy könyvet ad ki. [...] Jó lenne ezt a találkozást megsürgetni, esetleg írásban fordulni a Közm. Egyesülethez, amelyben a *Literária* ajánlatot tenne a Könyvközösség beszerzésére és a könyvek terjesztésére.” (Radó Imrének, Szabadka)

Szenteleky 1943, 235.

1931

A kormány listáján kapott mandátumot dr. Szántó Gábor is, akit a Zentai járásban választottak képviselővé. A zentai járásban 27 000 választásra jogosult polgár volt, ezek közül mindössze 8300-an szavaztak.

Csuka 1995, 390.

Az 1930–31-es tanévben összesen 342 magyar egyetemista tanult, közülük 62-en Belgrádban.

Gubás 2009, 21.

Az 1931-es népszámlálás nemzetiségi adatait a hatóságok nem hozták nyilvánosságra, használható adatokat a *Politika* című napilap két évvel később, 1933. május 16-i számában közölte. Eszerint a jugoszláviai magyarok létszáma 465 800 fő volt, tíz esztendő alatt 1858-cal csökkent. A Vajdaságban – a Bácskában, a Bánátban és Baranyában – élő magyarok létszáma az 1910-es adatokhoz képest a 420 910 főről 1921-re 378 107 főre, 1931-re pedig 368 646 főre csökkent. A veszteség tehát 52 264 fő volt.

Sajti 2010, 48.

